

24. Миллер В. Ф. К иранскому элементу в припонтийских греческих надписях / В. Ф. Миллер // ИАК. – Вып. 47. – СПб., 1913. – С. 201–208.
25. Миллер В. Ф. Осетинские этюды / В. Ф. Миллер. – Ч. III. – М., 1887. – 260 с.
26. Минорский В. Ф. История Ширвака и Дербекда X–XI вв. / В. Ф. Минорский. – М., 1963. – 322 с.
27. Мровели Леонти. Жизнь картлийских царей / перев. Г. В. Цулая. – М.: Наука, 1979. – 104 с.
28. Нечуй-Левицкий И. С. Собрание сочинений: в 10 т. / И. С. Нечуй-Левицкий // Т. 3. – К.: Наукова думка, 1966. – 399 с.
29. Общественный приговор Решетилковского сельского схода временнообязанных крестьян от 17 мая 1863 г. // РГИА. – Ф. 577. Главное выкупное учреждение Министерства финансов. Оп. 30. Д. 1862, л. 10–14.
30. Оранский И. М. Введение в иранскую филологию / И. М. Оранский. – М.: Наука, 1988. – 490 с.
31. Тупиков Н. М. Словарь древнерусских личных имен / Н. М. Тупиков. – СПб., 1903. – 862 с.
32. Шевченко Т. Г. Кобзар / Т. Г. Шевченко. – К.: Дніпро, 1974. – 624 с.
33. Minn E. N. Alani / E. N. Minn // Encyclopedia Britannica. – Т. 1. – London, 1911. – С. 45–46.

Асаул А. М. Значення слова «асаул» (версії походження)

Анотація

У статті досліджується вірменська версія походження слова «асаул» та його значення. Наведено дані з топоніміки Східної України і Криму, що підтверджують перебування в цих місцях племен асів, нащадків древніх скіфів. Простежено проникнення слова «асаул» в українську культуру і Військо Запорізьке та створення на основі цього слова українського прізвища «Асаул». У наші дні це старовинне прізвище є пам'яткою української історії, а також живим свідком взаємодії культур народів, що населяли південний схід Європи, їхньої колишньої єдності та історичної самобутності.

Ключові слова: *етнонім алан, аси, асаул, Київська Русь, Військо Запорізьке.*

Asaul A. N. Word meaning «asaul» (versions of the origin)

Summary

In article the Iranian version of an origin of the word «asaul» and its value is investigated. The toponymics of East Ukraine and the Crimea confirming stay in these parts of tribes of experts is given. Penetration of the word «asaul» into the Ukrainian culture and Army Zaporozhye, and creation on the basis of this word of the Ukrainian surname of «Asaul» is tracked. Today this ancient surname is a monument of the Ukrainian history, and also living witness of interaction of cultures, the people occupying the southeast of Europe, their former unity and historical originality.

Key words: *ethnonym Alan, experts, asaul, Kievan Rus', Army Zaporozhye.*

УДК 811.161.2' 282.2

Березовська Г. Г.,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української мови та методики її навчання
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
E-mail: berezovskaag@gmail.com

ПОЛОНІЗМИ В ТЕМАТИЧНІЙ ГРУПІ ЛЕКСИКИ НА ПОЗНАЧЕННЯ ОДЯГУ, ВЗУТТЯ ТА ПРИКРАС У СХІДНОПОДІЛЬСЬКИХ ГОВІРКАХ

Статтю присвячено проблемі шляхів поширення польських лексичних елементів в українські говори. На матеріалі власних досліджень виявлено і проаналізовано запозичення з польської мови, що функціонують у системі лексики на позначення одягу, взуття та прикрас у східноподільських говірках. Простежено, які полонізми увійшли до складу літературної мови та діалектів, з'ясовано етимологію, проаналізовано семантичну структуру лексики.

Ключові слова: *тематична група лексики, полонізми, запозичена лексика, лексема, сема, східноподільські говірки.*

Невід'ємним складником життя людини є одяг, взуття та прикраси. Тому лексика на позначення цих атрибутів є однією з найбільш архаїчних і загальноживаних. Лексика української мови складається не тільки з українських слів, але й із слів, запозичених з інших мов, які потрапляли в українську мову в різні історичні періоди. Запозичення є одним із джерел поповнення лексичного складу української мови.

У східноподільських говірках зафіксовано значну кількість лексем на позначення одягу, взуття та прикрас, запозичених з польської мови. Деякі з них поширені на значній території, інші займають обмежений простір і мають вузьколокальний характер.

У подільських говірках окремі запозичені назви, зокрема польського походження, у своїх дослідженнях розглядали І. В. Гороф'янюк [3, с. 12–15] і Т. М. Тищенко (східноподільські говірки) [9, с. 364–374]. Лексика досліджуваної тематичної групи не була предметом спеціального вивчення, що визначає актуальність теми нашої статті.

Об'єктом дослідження є лексика на позначення одягу, взуття та прикрас у говірках Східного Поділля. Мета статті – виявити та проаналізувати польські лексичні запозичення у тематичній групі лексики на позначення одягу, взуття та прикрас, що увійшли до складу східноподільських говірок.

Запозичена з польської мови лексема *ган'ч'ірка*, що позначає шматину для витирання рук [ЕСУМ, I, с. 468], у досліджуваних говірках реалізується на позначення сем 'шматок старої, зношеної тканини' та 'шматок тканини, яким обмотують ногу перед взуванням чобота; онуча'. «Словник української мови» реєструє цю лексему зі значеннями 'шматок старої, зношеної тканини' та з ремаркою *зневажл.* 'про зношений, старий одяг; білизну', *перев. мн.* 'про жіночі убори' [СУМ, II, с. 27].

На позначення старого одягу, непридатного для носіння, в одній говірці засвідчена лексема *'фан'ча*. Лексема *'фан'ча* у варіанті *фантє* кодифікована у «Словарі української мови» за ред. Б. Грінченка зі значеннями 'будь-який одяг', 'порваний одяг' [Грінч., IV, с. 375] з посиланням на джерела з території Черкаського повіту. На думку мовознавців, в українські говірки вона потрапила з польської мови; польське *fanty* – 'одяг' [ЕСУМ, VI, с. 72]. «Словник української мови» фіксує лексему *'фанта* – 'одежина' з позначкою *діалектне* [СУМ, X, с. 559].

Вузьколокальною у досліджуваних говірках є лексема *ра'тонда* – 'одяг, який не прилягає до тіла'. Лексема запозичена з польської мови де відома з аналогічним значенням; *rotonda (rotunda)* – 'жіночий одяг, що розширюється донизу' [ЕСУМ, V, с. 128]. У «Словнику української мови» лексему *ротонда* зареєстровано з ремаркою *заст.* – 'верхній жіночий теплий одяг без рукавів у вигляді довгої накидки' [СУМ, VIII, с. 889].

У східній частині досліджуваного мовного ареалу засвідчена лексема *кун'туш*, яка репрезентує сему 'верхній чоловічий військовий одяг': *кун'туш / це го'дежа в іїс'кових* (Горд.). За даними «Етимологічного словника української мови», лексема *кун'туш* запозичена з польської мови; *kontusz* – 'польський національний одяг' [ЕСУМ, III, с. 143]. «Словник української мови» реєструє лексему *кун'туш* зі значенням 'верхній розпашний чоловічий і жіночий одяг заможного українського і польського населення XVI–XVIII ст.' [СУМ, IV, с. 400].

На позначення різних видів верхнього одягу в діалектах зафіксована лексема *че'мерка*. Це слово запозичене з польської мови (*czamara, czamakra*), де позначає 'чоловіче верхнє вбрання з талією та зборками ззаду; венгерка' [ЕСУМ, VI, с. 294]. У досліджуваних говірках лексема *че'мерка* реалізована фонетичними варіантами *чи'мерка, чи'марка*, має розгалужену семантичну структуру і репрезентує семи 'короткий верхній одяг', 'сукняна куртка з підкладкою', 'довгий верхній одяг із домотканого грубого сукна', 'короткий верхній одяг із домотканого грубого сукна', 'довгий одяг із домотканого грубого сукна, від пояса донизу розширений', 'довга куртка з овчої шкури із зборками в поясі', 'довгий сукняний жіночий одяг із складкою ззаду', 'піджак зі складками', 'чоловічий головний убір із сукна', 'верхній одяг із овчини, оздоблений хутром', 'жіночий козушок, вузький у талії, розширений донизу': *чи'мерка / ж'іночий кожу'шок / до'тал'ійі'и'и'и' / до'низу роскл'о'ишній*

(Дуб.). У «Словнику української мови» лексему *чeмepкa* зареєстровано зі значенням ‘старовинний чоловічий верхній одяг, пошитий в талію з фалдами ззаду’ [СУМ, XI, с. 293].

У досліджуваному мовному ареалі вживана лексема *бeкeшa*. Останнім часом підтверджується думка етимологів про польське походження слова (*bekieszka*), що розглядається як зворотне утворення від *bekieszka*, похідного від прізвища угорського полководця К. Бекеша [ЕСУМ, I, с. 164]. Лексема *бeкeшa* (*б'ік'ешa*) у досліджуваних говірках репрезентує семи ‘частина верхнього одягу для захисту голови в негоду, коли немає потреби, її відкидають на спину’, ‘короткий верхній жіночий одяг’: *б'ік'ешa на пoдoб'і кyртoк / ж'ін'ки нo'сили* (Зав.). Слово *бeкeшa* у «Словнику української мови» зареєстроване зі значенням ‘чоловічий верхній теплий одяг старовинного крою з брижами в стані’ [СУМ, I, с. 155].

Поодинокі в досліджуваних говірках на позначення трусів особливого крою засвідчена лексема *'мaт'ки* – ‘жіночі труси на гудзиках і без матні’: *'мaт'ки / вo'ни 'шилис'а на 'пyгoв'ічкaх / a с'y'ди / дe'ў нaс мaт'н'а / a 'ў них бyлa 'диркa* (Бендз.). У словнику Є. Желехівського і С. Недільського на позначення панталонів кодифіковано лексему *мaйт'ки*, що є запозиченням із польської мови (*majtki*), де позначає ‘труси, панталони’, ‘чоловічі штани’, ‘матроські штани’ [ЕСУМ, III, с. 364]. Укладачі «Етимологічного словника української мови» як фонетичний варіант подають лексему *'мaт'ки* – ‘жіночі панталони’, локалізацію якої обмежують Уманню [ЕСУМ, III, с. 364]. Фіксація лексеми в говірках Одеської області вказує на більш широкий ареал побутування лексеми *'мaт'ки*, фонетичний варіант якої зумовлений співзвучністю з найменуванням іншої реалії, яка є складовою частиною трусів чи штанів. Постання такої лексеми зумовлене не наявністю, а відсутністю деталі, яка іменується лексемою *мaтня* – ‘частина штанів, де сходяться холоші’ [СУМ, IV, с. 651].

У східноподільських говірках на позначення кінцевої частини рукава вживається лексема *мaн'жeт* у різних фонетико-граматичних варіантах: *мaн'жeт, мaнд'жeт, мaн'жeтa, мaн'жeтa, мaн'жeткa*. В окремих говірках однаково активною є лексеми *мaн'кeт, мaн'кeти*, які вживаються переважно у мовленні старшого покоління: *мaн'кeт / цe чaс'ц' рyкa'вa / шo обл'а'гaйe к'іc'ц'* (Ят.). Лексема *мaн'кeт* запозичена з польської мови; пол. *mankiet* походить від італ. *mannichetta* – ‘манжета’ [ЕСУМ, III, с. 388]. Українською літературною мовою ця лексема не засвоєна. Літературною нормою є лексеми *мaн'жeт, мaн'жeтa* – ‘вилoгa, зaкaрвaш рyкaвa (сopочки, блyзки тoщo)’, ‘зaкoт хoлoші’ [СУМ, IV, с. 620].

Запозичена з польської мови лексема *кaшкeт*; пол. *kaszkiel* – ‘головний убір, шолом’ [ЕСУМ, II, с. 411] у говірках досліджуваного континууму позначає сему ‘чоловічий головний убір із козирком’, яка вступає в синонімічні відношення з лексемами *кaр'тyз, 'кeпeл', 'кeпкa, кeп'тyр, фyрaжкa*. З таким значенням слово *кaшкeт* занесене до реєстру «Словника української мови» [СУМ, IV, с. 125].

На позначення головного убору із широкими полями у досліджуваних говірках мовці використовують лексему *кaпeл'yх* і її фонетичні варіанти *кaп'л'yх, кaпe'л'yш*. Слово *кaпe'л'yх* запозичене українською мовою з польської (*kapeluch* – ‘вид головного убору’ [ЕСУМ, II, с. 370]) і є нормою в літературній мові [СУМ, IV, с. 92] на позначення жіночого або чоловічого головного убору із фетру, соломи тощо. У досліджуваному ареалі слово позначає ‘літній чоловічий капелюх із широкими крисами’, ‘літній головний убір, виготовлений із соломи’, ‘фетровий головний убір із широкими полями’.

Номен *бpил'* також вважають запозиченням з польської мови (*bryl* – ‘капелюх, солом'яний капелюх’), яке, у свою чергу, виводиться від італ. *ombrello* – ‘парасоль, капелюх’ [ЕСУМ, I, с. 257]. У досліджуваних говірках лексема позначає сему ‘чоловічий солом'яний капелюх із широкими крисами’, що є нормою в літературній мові [СУМ, I, с. 236].

Запозичення з польської мови зафіксовані у найменуваннях взуття та його частин. Так, лексема *кaпeць*, очевидно, запозичена з польської мови (*kapiec* – ‘нижня частина чобота; старий подертий чобіт’), *кaрcіe* (мн.) – ‘примітивне взуття’, ‘старе зношене взуття’, ‘хатні туфлі’, ‘вид шкарпеток’

[ЕСУМ, II, с. 371]. В обстежених говірках лексема вживається переважно у множині і позначає семи 'легкі туфлі переважно для хати', 'м'яке селянське взуття, виплетене з лика; личаки', 'старі стоптани тапки', 'будь-яке взуття не вище кісточок без каблуків', 'туфлі з низькими підборами', 'туфлі з низькими підборами і верхом із брезенту', 'тапки зі свинячої шкіри на шнурках', 'сандали'. У «Словнику української мови» лексема ¹kanu'і кодифікована як літературна норма зі значенням 'легкі туфлі, переважно для хати' [СУМ, IV, с. 98].

Лексема *обчас* запозичена з польської мови; пол. *obcas* – 'каблук, підбор' походить від назви *Absatz* 'тс' [ЕСУМ, IV, с. 146]. У «Словнику української мови» лексема *обчас* зареєстрована зі значенням 'каблук' та кодифікована як діалектна [СУМ, V, с. 603]. На досліджуваному мовному ареалі лексема *обчас* репрезентована семами 'задня тверда частина взуття, що охоплює п'яту', 'тверда груба набійка на підшві взуття'.

На всій обстежуваній території на позначення *каблука* у взутті зафіксовані лексеми ¹корок і *каблук*, які часто функціонують паралельно. Назва ¹корок переважає у мовленні респондентів старшого покоління, *каблук* – у мовленні респондентів молодшого покоління. У досліджуваних говірках лексема ¹корок (*ко/рок*) позначає семи 'підбор у взутті', 'каблук з корка'. Лексема ¹корок, що є нормою в літературній мові [СУМ, IV, с. 296] на позначення підбора, каблука, запозичена з польської мови; пл. *zast. korek* – 'каблук; пробкова підкладка' [ЕСУМ, III, с. 38].

Елементом оформлення одягу є гудзики, які не тільки слугують застібкою, а й виконують естетичні функції. Пам'ятки писемності засвідчують, що раніше гудзики виготовляли із золота, срібла, коштовної тканини. На широкому ареалі досліджуваних говірок на позначення цієї деталі одягу побутує лексема ¹гудзик; крім основного варіанта, фіксуються численні фонетичні варіації: ¹туV'ік, ¹гудз'ік, ¹гудзик, ¹гузик.

Етимологія цього слова сягає праслов'янської основи: *guzь* – 'вузол, гуля, пухлина' [ЕСУМ, I, с. 612]. Г. Войтів, яка досліджувала історію цього слова на матеріалі писемних пам'яток, вказує, що на позначення власне гудзика в польській мові почав уживатися демінутив *guzik*. Можливо, що під його впливом значення 'гудзик' розвинулося і у слові *guz*. Існує припущення про польське запозичення цієї лексеми [2, с. 122]. Спорадично в досліджуваних говірках зберігається репрезентант семи 'застібка для одягу' лексема *гудз'*, яка з таким значенням уживалася в українській мові попередніх століть [Тимч., Матер., I, с. 198; Б.-Нос., с. 108; Грінч., I, с. 352]. У «Словнику української мови» лексема *гудзь* – 'гудзик' кодифікована як діалектна [СУМ, II, с. 189].

На позначення прикраси для вух у досліджуваних говірках засвідчено лексему ¹кул'чики, що вживається переважно у плюральній формі. Назва запозичена з польської мови; пол. *kolczyk* – 'сережка', очевидно, виникла в результаті зближення *kolczyk* – 'сережка' з *kulka* – 'кулька', зменшено від *kula* – 'куля' (сережки іноді мають форму кульок); пол. *kolczyk* початково було зменшеною формою від праслов'янського *kolce* – 'кружок, кільце' [ЕСУМ, III, с. 138]. У «Словнику української мови» лексема ¹кул'чик подана у формі однини, зареєстрована зі значенням 'сережка' та з ремаркою *діалектне* [СУМ, IV, с. 396].

У говірках обстежуваного мовного ареалу зафіксовано лексему *пац'орки* та її фонетичні варіанти: *пац'ерки*, *пац'ерки*. За даними «Етимологічного словника української мови», це – запозичення з польської мови; пол. *raciorki* – 'чотки, намисто' є формою множини від *raciorek* – 'молитва; намистинка' (намистинками на чотках відраховується кількість прочитаних молитов); польське *raciorek* є демінутивом від *pacierz* – 'молитва', яке зводиться до латинського *pater* – 'батько, отець' (першого слова молитви «Pater noster», тобто «Отче наш») [ЕСУМ, IV, с. 323]. Словник української мови лексему *пац'орки* реєструє з ремаркою *діалектне* із двома значеннями: 1) 'намисто'; 2) 'мотузки, нитки, шнурки, пасма' [СУМ, VI, с. 103]. За спостереженнями дослідників, лексема відома переважній більшості говірок української мови в численних фонетичних і лексико-семантичних варіантах [8, с. 117]. У досліджуваних говірках лексема має розгалужену семантичну структуру і позначає комплекси *намисто*, *намистини*: 1) 'прикраса, яку жінки носять на шії, намисто', 2) 'намистини',

3) 'прикраси на взутті з намистин'; **нитки**: 1) 'бахрома', 2) 'китиці', 3) 'заплутані нитки', 4) 'скручена нитка із прядива': *'нитка туго прядец'а / і скрут'уйиц'а ў пац'орки* (Кр.), 5) 'вузол, що утворився на заплутаній нитці під час шиття голкою', 6) 'довгі нитки', 7) 'скручені нитки, які заплутались під час шиття машинкою': *коли шийиш машинкою / воно кл'учкує / то шо накл'учкувало / то пац'орки* (Ос.), 8) 'скручені нитки по краях незарубленої хустки', 9) 'скручені нитки на домотканому полотні', 10) 'стрічки різного кольору – кісники', 11) 'шнурки', 12) 'дрібно посічені краї тканини'; **тканина**: 1) 'зіжмакана тканина на одязі', 2) 'зжата тонка тканина, з якої шили легкий жіночий одяг': *пац'ерки / це з'їжмана або жата матер'їя / вона то'нен'ка с'сиц'у / та'кого чут' з'рупиого / і шили з неїї л'їтн'ї пл'ат'а / л'їтн'ї кофточ'ки / ўд'їван'а ж'їноче* (Ор.). На досліджуваній мовній території семантика лексеми *пац'орки* виходить за межі тематичної групи, оскільки, крім названих, реалізує семи 1) 'краплі води, які залишилися на посуді після миття': *на в'їдр'ї п'л'ами / по'мила ї ли'шила пац'орки* (Кам.), 2) 'бульбашки на поверхні води, горілки': *йак вод'м'ку же'неш / пузир'ки на гор'їлц'ї / це пац'орки* (Пер.), 3) 'бризнула вода на стіні'.

На позначення шкіряної сумочки для грошей засвідчена лексема *пул'арес* (*пол'арес*), яка зафіксована у мовленні старшого покоління. У польській мові ця назва вживається з таким самим значенням; пол. *pulares* – 'гаманець' [ЕСУМ, IV, с. 633]. Слово *пул'арес* нині перебуває на периферії лексичної системи і реєструється «Словником української мови» з ремаркою *діалектне* 'гаманець' [СУМ, VIII, с. 387].

Отже, запозичені з польської мови лексеми, які функціонують у досліджуваній тематичній групі лексики, характерні для літературної мови та діалектів і всі внесені до реєстру «Словника української мови» (крім назв *ман'кет*, *мат'ки*). До складу літературної мови увійшли вісім слів (*каш'кет*, *капел'ух*, *брил'*, *че'мерка*, *кунтуш*, *бе'кеша*, *капец'*, *корок*); шість кодифіковані з позначкою *діалектне* (*фан'ча*, *об'час*, *гудзик*, *кул'чики*, *пац'орки*, *пул'арес*). Деякі слова мають вузьколокальний характер (*фан'ча*, *ротонда*, *бе'кеша*, *кунтуш*, *мат'ки*, *об'час*, *пул'арес*). Більшість лексем, запозичених з польської мови, вживається у мовленні людей старшого покоління і виходить на периферію мовної системи (*че'мерка*, *кунтуш*, *бе'кеша*, *ротонда*, *мат'ки*, *фан'ча*, *корок*, *пул'арес*). Засвідчені лексеми, які в аналізованих говірках вживаються із близькою або різною семантикою (*бе'кеша*, *ган'ч'їрка*, *об'час*). Окремі номени є полісемічними (*че'мерка* – 11 сем, *капц'ї* – 8 сем, *капел'ух* – 3 семи, *бе'кеша* – 2 семи, *корок* – 2 семи, *об'час* – 2 семи). На досліджуваній мовній території лексема *пац'орки* має розгалужену семантичну структуру, позначає прикраси одягу, взуття, скатертин та виходить за межі тематичної групи.

Перелік умовних скорочень назв джерел

<i>Березовська</i>	Березовська Г. Г. Словник назв одягу та взуття у східноподільських говірках / Г. Г. Березовська. – Умань, 2010. – 348 с.
<i>Б.-Нос.</i>	Білецький-Носенко П. П. Словник української мови / П. П. Білецький-Носенко / підг. до видання В. В. Німчук. – К. : Наукова думка, 1966. – 422 с.
<i>Грінч.</i>	Словарь української мови / за ред. Б. Грінченка. – К. : Наукова думка, 1996. – Т. 1–4.
<i>ЕСУМ</i>	Етимологічний словник української мови: в 7 т. / редкол.: О. С. Мельничук (голов. ред.) та ін. – К.: Наукова думка, 1982 – 2006. –Т. 1–5.
<i>СУМ</i>	Словник української мови : в 11-ти т. / за заг. ред. І. К. Білодіда. – К. : Наукова думка, 1970–1980.– Т. 1–11.
<i>Тимч., Матер.</i>	Тимченко Є. Матеріали до словника писемної та книжної української мови XV–XVIII ст. : у 2 кн. / Є. Тимченко / Німчук В. В. (відп. ред.) та ін. – К.; Нью-Йорк, 2002. – Кн. 1. – 512 с. ; 2003. – Кн. 2. – 512 с.

Перелік умовних скорочень назв населених пунктів

<i>Бендз.</i>	Бендзарі, Балтський район, Одеська область;
<i>Горд.</i>	Гордашівка, Тальнівський район, Черкаська область;
<i>Дуб.</i>	Дубиново, Савранський район, Одеська область;
<i>Зав.</i>	Завалля, Гайворонський район, Кіровоградська область;
<i>Кам.</i>	Кам'янки, Теплицький район, Вінницька область;

Кр. – Красногірка, Голованівський район, Кіровоградська область;

Ор. – Орлове, Новоархангельський район, Кіровоградська область;

Ос. – Осички, Савранський район, Одеська область;

Пер. – Перельоти, Балтський район, Одеська область;

Ят. – Ятрань, Новоархангельський район, Кіровоградська область.

Список використаної літератури

1. Бевзенко С. П. Українська діалектологія / С. П. Бевзенко. – К. : Вища школа, 1980. – 244 с.
2. Войтів Г. Формування мікрогрупи «застібка, гудзик, пряжка» в українській мові / Г. Войтів // Діалектологічні студії. 1. Мова в часі і просторі: збірник на пошану Дмитра Гринчишина / відп. ред. П. Гриценко, Н. Хобзей. – Львів : Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ, 2003. – С. 121–130.
3. Гороф'янюк І. В. Українсько-польська взаємодія в ботанічній лексиці подільського говору / І. В. Гороф'янюк // Слов'янські мови: історія та сучасність: тези доповідей та повідомлень Міжнародної наукової конференції «Динамічні процеси в лексиці та граматиці слов'янських мов» (Умань, 18–19 жовтня 2012 року). – Умань : ПП Жовтий О.О., 2012. – С. 12–15.
4. Гриценко П. Ю. Ареальне варіювання лексики / П. Ю. Гриценко. – К. : Наукова думка, 1990. – 272 с.
5. Дерке М. Ж. Назви одягу в угорських говорах Закарпаття: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.09 – угро-фінські мови / М. Ж. Дерке. – Ужгород, 2002. – 184 с.
6. Матейко К. І. Український народний одяг / К. І. Матейко. – К. : Наукова думка, 1977. – 222 с.
7. Олексієнко С. І. Про лексико-семантичний розвиток запозичень (на матеріалі східнослов'янських пам'яток) / С. І. Олексієнко // Мовознавство. – 1985. – № 4. – С. 176–183.
8. Піцура Т. Назви жіночих прикрас в українських карпатських говорах / Т. Піцура // Волинь – Житомирщина: історико-філологічний збірник з регіональних проблем. – Вип. 17. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. – С. 116–125.
9. Тищенко Т. М. Іншомовні лексеми в номінаційних та ареалогічних процесах у східноподільських говірках / Т. М. Тищенко // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 10. Проблеми граматики і лексикології української мови: зб. наук. праць / відпов. ред. М. Я. Плющ. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – Вип. 7. – С. 364–374.

Березовская А. Г. Полонизмы в тематической группе лексики для обозначения одежды, обуви и украшений в восточноподольских говорах

Аннотация

Статья посвящена проблеме путей распространения польских лексических элементов в украинские говоры. На материале собственных исследований выявлены и проанализированы заимствования из польского языка, функционирующие в системе лексики для обозначения одежды, обуви и украшений в восточноподольских говорах. Прослежено, какие полонизмы вошли в состав литературного языка и диалектов, выяснено их этимологию, проанализировано семантическую структуру лексики.

Ключевые слова: тематическая группа лексики, полонизмы, заимствованная лексика, лексема, сема, восточноподольские говоры.

Berezovska H. H. Polonisms (borrowings from Polish) in the thematic group of lexical units naming clothing, shoes and decorations in the Eastern Podillia dialects

Summary

The ways of expansion of Polish lexical elements in the dialects of Ukrainian language are considered in the paper. The author has discovered and analyzed some borrowings from Polish which function in the system of lexical units defining clothing, shoes and decorations in the Eastern Podillia dialects. It is studied, which polonisms have been incorporated by the literary language and dialects, their etymology is defined, the semantic structure of lexemes is analyzed. The words are described by usage in sentences or word-combinations recorded by native speakers of the dialect under study. Some dialects have demonstrated synonymic rows enriched by the lexemes, borrowed from Polish. The analyzed thematic group of lexical units comprises long-standing names, still belonging to active lexicon of the Eastern Podillia dialects, and the ones approaching the periphery of language system, which are observed in the speech of the older generation only. Space-oriented behaviour of borrowed Polish lexemes in the Eastern Podillia dialects is described.

Key words: thematic group of lexemes, polonisms, borrowed lexical units, lexeme, seme, the Eastern Podillia dialects.